

การค้าหมูในสุรินทร์ พ.ศ. 2469-2503¹

อุทิส วัฒนกุล²

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาพัฒนาการของการค้าหมูในจังหวัดสุรินทร์ระหว่างพ.ศ. 2469-2503 โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การค้าหมูเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ปรากฏชัดในสุรินทร์ เมื่อปีพ.ศ. 2469 หลังจากที่สถานีรถไฟมาถึง ทำให้มีชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำการค้า เกิดการเลี้ยงและการซื้อขายหมูเพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคเนื้อหมูของชาวจีนในตัวเมืองสุรินทร์ รวมทั้งมีการส่งออกหมูจากสุรินทร์มายังกรุงเทพฯ

การค้าสำหรับบริโภคภายในจังหวัดและการค้าส่งออกหมูมายังกรุงเทพฯทางรถไฟจะดำเนินมาจนถึงจุดเปลี่ยนแปลงในช่วงทศวรรษ 2490 และต้นทศวรรษ 2500 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของภาคอีสานด้วยการสร้างระบบชลประทานและถนนหนทาง โดยชาวบ้านจากหมู่บ้านต่างๆที่อยู่รอบนอกจะอาศัยรถบรรทุกที่เรียกว่า “รถคอกหมู” ในการขนหมูที่เลี้ยงไว้มาขายในตัวเมืองสุรินทร์ ควบคู่ไปกับการส่งออกหมูมายังกรุงเทพฯทางรถไฟ

Abstract

Main purpose of this article is to study changes of the pig trade in Surin province from 1926-1960. The study shows that, the pig trade became important in Surin in 1926, or after the train, as a mean of transportation, has reached this province. With the train came the Chinese, who earned their living mostly with trade. As the Chinese loved to consume pork, the pig trade in the city of Surin began to boom. Furthermore, pigs were exported to Bangkok.

¹ บทความนี้ดัดทอนและดัดแปลงจาก ปรียุณานิพนธ์ของผู้เขียน เรื่อง “นโยบายของรัฐต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในสุรินทร์ พ.ศ. 2435-2506.” เพื่อสำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

About 20 years after it has begun, the pig trade, both in the city of Surin and the exportation to Bangkok, faced change. As roads were built around 1977 as part of a government program to develop the North-Eastern region of Thailand, pigs from rural areas of Surin province were transported to the city by means of truck, called a "pig-truck". These pigs were then later transported by train to Bangkok.

ความนำ

สุวิทย์ ธีรศาศวัต ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ภาคอีสานได้ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในภาคอีสานภายหลังมีทางรถไฟไว้ประการหนึ่งคือ ชาวบ้านในภาคอีสานเริ่มหันมาเลี้ยงและค้าหมูส่งให้ภาคกลางต่างจากช่วงก่อนหน้ามีทางรถไฟซึ่งชาวบ้านภาคอีสานไม่นิยมเลี้ยงหมูไว้บริโภคเนื่องจากเนื้อหมูมีมันมาก โดยข้อมูลเชิงสถิติที่มีอยู่แสดงให้เห็นว่าก่อนหน้าที่ทางรถไฟจะเข้ามาในภาคอีสาน ชาวบ้านในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี เลี้ยงหมูรวมกันทั้ง 3 จังหวัดรวม 10,897 ตัว แต่นับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2469 ซึ่งทางรถไฟเข้ามาถึงสุรินทร์* จนถึงปีพ.ศ. 2481 ปริมาณหมูที่ชาวบ้านในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี เลี้ยงไว้มีถึง 19,313-34,294 ตัว³

ข้อมูลจากงานศึกษาของสุวิทย์ ธีรศาศวัต ได้จุดประกายให้ผู้เขียนสนใจศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของการค้าหมูในจังหวัดสุรินทร์ บ้านเกิดของผู้เขียน โดยเน้นที่ช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2469 ซึ่งสถานีรถไฟสุรินทร์เปิดให้บริการจนถึงปีพ.ศ. 2503 ซึ่งในสุรินทร์เริ่มมี "รถคอกหมู" ให้บริการขนส่งหมูและผลผลิตทางการเกษตรชนิดอื่นๆของชาวบ้านจากอำเภอรอบนอกเข้ามาขายในตัวเมืองสุรินทร์

การเลี้ยงและการบริโภคหมูในสุรินทร์ตั้งแต่มีทางรถไฟถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2469-2488)

ก่อนที่ทางรถไฟจะเข้ามาในภาคอีสาน ชาวบ้านไม่นิยมบริโภคเนื้อหมูเท่าไรนัก จนกระทั่งทางรถไฟเข้ามาถึงจังหวัดนครราชสีมา (โคราช) เมื่อปีพ.ศ.2443 จึงเริ่มมีพ่อค้ามาหาซื้อหมูจากชาวบ้านเอาไปขายให้คนจีนที่เมืองโคราชและในภาคกลางบริโภค ชาวบ้านที่อยู่

* หลังจากทางรถไฟสายอีสานสร้างมาถึงสุรินทร์ในปีพ.ศ. 2469 ต่อมาได้มีการสร้างทางรถไฟต่อมาถึงศรีสะเกษในปีพ.ศ. 2471 และต่อจากศรีสะเกษไปถึงอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ในปีพ.ศ. 2473

³ สุวิทย์ ธีรศาศวัต. (2549). ประวัติศาสตร์อีสาน 2322-2488. หน้า 449-452.

ในพื้นที่ไม่ไกลจากโคราชมากนักเริ่มมีการเลี้ยงหมูครัวเรือนละ 2-3 ตัว ขณะเดียวกันก็มี “นายฮ้อยหมู” ออกหาซื้อหมูตามหมู่บ้านแล้วต้อนมาขายที่โคราช โดยที่นายฮ้อยหมูมักจะประสบปัญหาสำคัญ คือ การเดินทางจากหมู่บ้านแถบลุ่มแม่น้ำชีเข้ามายังเมืองโคราชใช้เวลานานถึง 16-20 วัน และระหว่างทางมักจะมีพวกนักเลงเอาน้ำมันเสือโรยตามทางที่ชบวนหมูผ่านแล้วคอยดักจับหมูที่แตกตื่นกลิ่นเสือแล้ววิ่งหนีเข้าป่าเอาไปฆ่ากิน จนกระทั่งมีทางรถไฟเข้ามา การผลิตและค้าหมูในภาคอีสานจึงขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังปรากฏว่าในช่วงปีพ.ศ. 2444-2448 มีปริมาณหมูที่บรรทุกรถไฟสายนครราชสีมามายังกรุงเทพฯ เริ่มจาก 27,442 ตัว เพิ่มขึ้นเป็น 36,541 ตัว แล้วขึ้นต่อมาเป็น 38,064 ตัวจนถึง 52,791 ตัวตามลำดับ⁴

สำหรับการเลี้ยงและบริโภคหมูในสุรินทร์ ข้อมูลจากเอกสารรายงานสัตว์ประจำเดือน พฤษภาคม ร.ศ. 131 (พ.ศ. 2455) ที่เก็บรักษาอยู่ที่สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติระบุว่า เมืองสุรินทร์มีการเลี้ยงหมูจำนวน 20,735 ตัว โดยส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เป็นอาหารและมีการส่งออกหมูไปขายที่นครราชสีมาเพียง 111 ตัวในราคาตัวละ 12 บาท⁵ ข้อมูลดังกล่าวแสดงว่าชาวบ้านในสุรินทร์ เมื่อปีพ.ศ. 2455 นิยมเลี้ยงหมูไว้บริโภคเองมากกว่าเพื่อส่งขาย ซึ่งสอดคล้องกับที่งานศึกษาของสุวิทย์ ธีรศาสตร์วัด ชีว่า ปริมาณการส่งออกหมูจากสุรินทร์ไปขายที่สถานีรถไฟโคราชลดลง [แม้ว่าตัวเลขการส่งออกหมูจากสุรินทร์ไปยังโคราชในปีพ.ศ.2455 จะต่างกันก็ตาม] กล่าวคือ จากที่ในปี พ.ศ. 2454 มีการส่งออกหมูจำนวน 6,287 ตัว ต่อมาในปีพ.ศ. 2455 มีการส่งออกหมูไปขายที่สถานีรถไฟโคราชเพียง 695 ตัว⁶

กล่าวได้ว่าปริมาณการเลี้ยงหมูและการบริโภคเนื้อหมูที่เพิ่มขึ้นในสุรินทร์สัมพันธ์อยู่กับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสุรินทร์ของชาวจีน ดังพิจารณาได้จากข้อเท็จจริงที่กล่าวข้างต้นแล้วว่าเดิมทีชาวบ้านในภาคอีสานไม่นิยมบริโภคเนื้อหมูจนกระทั่งมีการสร้างทางรถไฟเข้ามา ปริมาณการเลี้ยงหมูของชาวบ้านจึงเพิ่มขึ้น ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่า การเลี้ยงหมูในภาคอีสานเกิดขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อมีชาวจีนอพยพเข้ามาโดยชาวจีนอพยพเหล่านี้มีการเลี้ยงหมูไว้ขายคนจีนด้วยกัน ต่อมาภายหลังจึงมีคนท้องถิ่นเริ่มเลี้ยงหมูไว้ขายคนจีน⁷ โดยในกรณีของสุรินทร์พบว่ามียุทธศาสตร์ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองท่าของประเทศกัมพูชาเดินทางเข้ามาค้าขายในแถบอีสานใต้ของสยามแล้วหันมาตั้งถิ่นฐานในเมืองสุรินทร์ แต่งานกับ

⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 449-450.

⁵ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กส.13/1023 จังหวัดสุรินทร์ส่งรายงานสัตว์ประจำเดือน ปีพ.ศ. 2455 อ้างใน ศิริพร สุเมธารัตน์. (2554). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์*. หน้า 182.

⁶ สุวิทย์ ธีรศาสตร์วัด. 2549. *ประวัติศาสตร์อีสาน 2322-2488*. หน้า 452.

⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 399.

ผู้หญิงท้องถิ่นซึ่งมีบ้านเรือนและที่ดินอยู่ในตัวเมืองแล้วประกอบอาชีพค้าขาย ขยายครอบครัวต่อมา⁸ โดยข้อมูลจากประวัติศาสตร์บอกเล่าของคนในท้องถิ่นที่เกิดและโตรู้ความในช่วง พ.ศ.2454-2475 ระบุว่าในปี พ.ศ. 2469 ทางรถไฟเข้ามาถึงเมืองสุรินทร์ทำให้คนจีนเข้ามาตั้งร้านค้าที่บริเวณหลังสถานีรถไฟมากขึ้นๆ จนพื้นที่บริเวณนั้นกลายเป็นตลาดและมีการตัดถนนสำหรับสัญจรไป-มา คือ ถนนธนสาร⁹ และข้อมูลสถิติจำนวนหมูที่ส่งออกจากสุรินทร์ไปยังกรุงเทพฯ ก็เพิ่มขึ้นหลังจากมีทางรถไฟผ่านสุรินทร์ แสดงให้เห็นว่าการค้าหมูในสุรินทร์คึกคักขึ้นหลังจากชุมชนชาวจีนในสุรินทร์มีการขยายตัว [ดูตารางที่ 1 ประกอบ]

ตารางที่ 1 จำนวนสุกรที่ส่งออกจากเมืองสุรินทร์ พ.ศ. 2469-2481

พ.ศ.	จำนวน (ตัว)
2469	67,042
2470	64,162
2471	47,478
2472	52,664
2473	38,678
2474	n.a.
2475	24,570
2476	13,596
2477	9,257
2478	n.a.
2479	n.a.
2480	14,430
2481	11,065
รวมช่วง 2469-2481	342,942 / 10 ปี
เฉลี่ย/ปี	34,294

ที่มา : ดัดแปลงจากสุวิทย์ อิศาสวัต. 2549. *ประวัติศาสตร์อีสาน 2322-2488*. หน้า 452

⁸ ศิริพร สุเมธรัตน์. (2554). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์*. หน้า 206-208.

⁹ ไพบูลย์ สุนทรารักษ์. (2553). *ข่าวรถไฟ เมื่อปี 2469*. หน้า 103-105.

นอกจากการขยายตัวของชุมชนชาวจีนแล้ว ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้การค้าหมูในสุรินทร์คึกคักขึ้นอีกครั้ง [แม้ว่าปริมาณหมูที่ส่งออกนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2471-2481 จะลดปริมาณลงจากช่วงปี 2469-2470 อย่างเห็นได้ชัด แต่ปริมาณการส่งออกที่ลดลงนี้เป็นผลจากการขยายทางรถไฟสถานีปลายทางสายอีสานไปยังสถานีห้วยทับทัน จังหวัดศีร์ษะเกษ และสถานีรถไฟอุบลราชธานี ทำให้ชาวบ้านที่เลี้ยงและรับซื้อหมูในศีร์ษะเกษและอุบลราชธานีทำการซื้อขายกันที่สถานีรถไฟแห่งใหม่แทนการนำหมูมาขึ้นรถไฟที่สถานีสุรินทร์ดังที่เคยเป็น] ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่สนับสนุนให้ราษฎรเลี้ยงหมู โดยในปีพ.ศ. 2470 รัฐบาลได้ตั้งโรงเรียนเกษตรกรรมขึ้นที่เมืองสุรินทร์ด้วยจุดมุ่งหมายให้ผลิตครูที่มีความรู้ด้านการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ โดยมีการบรรจุวิชา กสิกรรมแผนกเลี้ยงหมู ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงหมูตามหลักวิชาการและถูกสุขอนามัยลงในวิชาที่สอนด้วย¹⁰ ทั้งยังพบว่าในช่วงต้นทศวรรษ 2470 หมูจากภาคอีสานขายได้ราคาดี โดยในปีพ.ศ. 2471 รัฐบาลได้ตั้งราคาขายหมูจากอีสานถึงตัวละ 34-35 บาท ซึ่งเป็นราคาขายหมูที่สูงที่สุดของประเทศในขณะนั้น¹¹

ต่อมาในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ช่วงที่ 1 (พ.ศ. 2481-2487) ได้มีการออกพระราชบัญญัติการทำสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์เพื่อประโยชน์แห่งครัวเรือน พุทธศักราช 2482¹² ซึ่งสุกร (หมู) จัดอยู่ในรายชื่อสัตว์ที่รัฐบาลสนับสนุนให้ราษฎรเลี้ยง¹³ ผลจากการนี้ทำให้การค้าหมูในสุรินทร์เฟื่องฟูขึ้นโดยข้อมูลในปีพ.ศ. 2480 ระบุว่าในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์มีร้านขายเนื้อสัตว์ 45 ร้าน มีผู้ประกอบการอาชีพฆ่าสัตว์เอาเนื้อ 8 ราย ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นร้านขายหมู เนื่องจากผู้คนหันมานิยมบริโภคเนื้อหมูมากกว่าเนื้อวัวและเนื้อควาย¹⁴ เช่นเดียวกับที่มีข้อมูลประวัติศาสตร์บอกเล่าของพ่อใหญ่อุ่น กระโจมทอง ชาวบ้านในหมู่บ้านไพรขลา อำเภอลำทะเมนชัย ระบุว่าในช่วงปีพ.ศ. 2463-2485 เขาเริ่มค้าหมูโดยขอเงินจากพ่อแม่และยืมญาติพี่น้องมาเป็นทุนไปหาซื้อหมูจากอำเภอเกษตรพิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เอามาขายที่สุรินทร์ โดยใช้วิธีเอาหมูใส่กะชุก บรรทุกเกวียน หรือใช้คน 5 คนช่วยกันไล่ต้อนฝูงหมูมาจนถึงสุรินทร์แล้วขายหมูเอากำไรจากราคาซื้อตัวละ 2 บาท เช่น ซื้อหมูมาตัวละ 5 บาท แล้วขายตัวละ 7 บาท หรือซื้อมาตัวละ 6 บาท แล้วขายที่สุรินทร์ตัวละ 8 บาท¹⁵

¹⁰ วิทยา นนทันทนา. (2541). การผลิตและการค้าสุกรในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนล่าง พ.ศ. 2469-2484. หน้า 51.

¹¹ ศิริพร สุเมธรัตน์. (2554). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์. หน้า 184.

¹² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56 ตอนที่ 67. หน้า 2,086-2,090.

¹³ วิทยา นนทันทนา. (2541). การผลิตและการค้าสุกรในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนล่าง พ.ศ. 2469-2484. หน้า 52.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 89.

¹⁵ ขอบ ดีสวนโคก และคณะ. (2532). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนลุ่มแม่น้ำมูลตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน. หน้า 187.

การเลี้ยงและการบริโภคหมีในสุรินทร์ระยะแรกเริ่มของการพัฒนาเศรษฐกิจภาคอีสาน (พ.ศ.2490-2503)

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 2 ในทศวรรษ 2490 (พ.ศ.2490-2500) รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจให้ราษฎรในภาคอีสานมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเพื่อป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งกำลังขยายตัวในประเทศเพื่อนบ้านแถบอินโดจีน โดยดำเนินงานโครงการต่างๆ เช่น การพัฒนาระบบการชลประทาน การปรับปรุงงานเกษตร การพัฒนาเส้นทางคมนาคม ฯลฯ ซึ่งโครงการเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินและทางความรู้เทคโนโลยีจากประเทศสหรัฐอเมริกา และโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของภาคอีสานยังดำเนินต่อมา แม้ว่าในปีพ.ศ. 2500 จะเกิดการปฏิวัติโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ แล้วให้พลเอกถนอม กิตติขจร [ยศขณะนั้น] ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีช่วงสั้นๆ ก่อนที่จอมพลสฤษดิ์จะขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเองในปี พ.ศ. 2501 จนถึงปีพ.ศ. 2506 ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ถึงแก่อสัญกรรม¹⁶

กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจภาคอีสานที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ส่งผลต่อเศรษฐกิจการเกษตรของสุรินทร์ ดังปรากฏว่า นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงในปีพ.ศ. 2488 เรื่อยมาจนถึงปีพ.ศ. 2500 รัฐบาลได้ขยายทางรถไฟในภาคอีสานและมีการจัดขบวนรถด่วนกรุงเทพฯ-อุบลราชธานี สัปดาห์ละ 2 ครั้งในวันจันทร์และวันพฤหัสบดี รวมทั้งจัดให้มีรถไฟสายอุบลราชธานี-นครราชสีมา วันละ 1 ขบวนทุกวัน [รถไฟสายนี้แล่นผ่านศรีสะเกษ สุรินทร์ และบุรีรัมย์] ตลอดจนการบูรณะก่อสร้างถนนหลวงที่เชื่อมต่อกับกรุงเทพฯกับสุรินทร์ [และจังหวัดอื่นๆ ในภาคอีสาน] ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์¹⁷ ในขณะเดียวกันข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ ณ ตอนนี บ่งชี้ว่าช่วงเวลาเดียวกันนี้ได้มีพ่อค้าจีนเข้ามาตั้งร้านค้าในหมู่บ้านรอบนอกอำเภอมืองสุรินทร์เพื่อขายสินค้าให้ชาวบ้าน รวมทั้งซื้อหมีและข้าวจากชาวบ้านมาขายให้พ่อค้าชาวจีนในเมือง ขณะที่พ่อค้าบางคนตั้งโรงสีข้าวขนาดใหญ่เพื่อรับซื้อข้าวจากชาวบ้าน¹⁸

การขยายตัวของเส้นทางคมนาคมทางบกและการที่พ่อค้าชาวจีนตั้งร้านค้าในหมู่บ้านนอกอำเภอมืองสุรินทร์ถือเป็นปัจจัยส่งเสริมการค้าหมีในสุรินทร์ ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่าพ่อ

¹⁶ สมศรี ชัยวนิชยา. (2548). นโยบายการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐบาลไทยระหว่างพ.ศ. 2494-2519. หน้า 70-218.

¹⁷ สุวิทย์ อิศาศาสตร์ และดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2541). ประวัติศาสตร์อีสานหลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงปัจจุบัน. หน้า 62-67.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 50-52. (ตัวหนาเน้นโดยผู้อ้าง)

ค้าชาวจีนที่ตั้งร้านค้าในหมู่บ้านรอบนอกได้ทำหน้าที่ซื้อหมูจากชาวบ้านส่งมาขายพ่อค้าชาวจีนในอำเภอเมือง ขณะที่การการบูรณะและสร้างถนนในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ มีส่วนส่งเสริมการค้าหมูภายในจังหวัดสุรินทร์ ดังที่ข้อมูลประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าของปรีชา วรเศรษฐสิน ชาวสุรินทร์ซึ่งโตทันสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ ชี้ว่าหลังจากรัฐบาลดำเนินการตัดถนนสาย “โชคชัย-เดชอุดม” ในปีพ.ศ. 2503 ทำให้การเดินทางโดยรถยนต์จากกรุงเทพฯ มายังสุรินทร์มีความสะดวกรวดเร็วขึ้นกว่าเดิมและส่งผลต่อมาให้ภายในตัวเมืองสุรินทร์มีการสร้างถนนลูกรังทับทางเกวียน มี “รถคอกหมู”^{*} วิ่งรับส่งผู้โดยสารและขนส่งสินค้าที่ชาวบ้านนำเข้ามาขายในตัวเมือง เช่น ข้าวเปลือก หมู ไข่ เป็ด นุ่น ฯลฯ โดยผู้ประกอบการรถคอกหมูรายสำคัญๆ ในสุรินทร์ขณะนั้นมีอยู่หลายเจ้า เช่น รถมุ่งเจริญ รถเสี้ยมตุง รถนายเต็ง รถคูย่งฮวด ฯลฯ และในแต่ละวันจะมีรถคอกหมูวิ่งเข้าตัวเมืองสุรินทร์ประมาณ 20 คัน¹⁹ มองจากข้อมูลนี้อาจกล่าวได้ว่ามีชาวบ้านที่ขนหมูจากหมู่บ้านรอบนอกขึ้นรถคอกหมูมาขายในเมืองสุรินทร์อยู่เรื่อยๆ

ภาพรถคอกหมู

ที่มา: <http://www.visitsurin.com/?mo=3&art=36285>

* รถคอกหมูมีลักษณะเป็นรถบรรทุกขนาดเล็ก หัวรถยาวประมาณ 1.5-2 เมตร ที่นั่งคนขับทำด้วยไม้กว้างประมาณ 1 เมตร ไม่มีประตูทั้ง 2 ด้าน มีหลังคายื่นไปข้างหน้ายาวตลอดถึงท้าย ด้านหลังคนขับเป็นที่นั่งของผู้โดยสารยาวตลอด 2 ข้างของกระบะรถ ด้านท้ายรถมีบันไดสำหรับผู้โดยสารขึ้น-ลง

¹⁹ อภิภูงศ์ ชมดี (บรรณาธิการ). (2552). ร้อยเรื่อง เมืองสุรินทร์ (มัลย์ 2). หน้า 149-152. (ตัวหนาเน้นโดยผู้อ้าง)

สรุป

การค้าหมีในสุรินทร์ถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ปรากฏชัดเจนเมื่อรัฐบาลกรุงเทพฯทำทางรถไฟเข้ามาถึงเมืองสุรินทร์ในปีพ.ศ. 2469 และกิจกรรมนี้จะขยายตัวขึ้นเกือบตลอดทศวรรษต่อมา เนื่องจากชาวจีนซึ่งเป็นผู้บริโภคเนื้อหมีรายสำคัญพากันเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ทำให้เกิดการซื้อหาและเลี้ยงหมีเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคเนื้อหมีของชาวจีนในสุรินทร์ ตลอดจนมีการส่งออกหมีจากสุรินทร์มายังกรุงเทพฯทางรถไฟเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคของชาวจีนในเมืองหลวง โดยมีนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านเลี้ยงหมีเป็นตัวสนับสนุนให้การค้าหมีในสุรินทร์ขยายตัวขึ้น

ต่อมาในช่วงทศวรรษ 2490-ต้นทศวรรษ 2500 การค้าหมีในสุรินทร์ได้เปลี่ยนแปลงไปจากช่วงก่อนหน้า เนื่องจากช่วงทศวรรษ 2490 -ต้นทศวรรษ 2500 เป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจความเป็นอยู่ของราษฎรในภาคอีสานโดยเฉพาะการสร้างระบบชลประทานและถนนหนทางสำหรับคมนาคมทางบก ซึ่งการดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจของชาวบ้านภาคอีสานจะส่งผลดีต่อการค้าหมีในสุรินทร์คือ เกิดธุรกิจรถคอกหมีซึ่งนำชาวบ้านจากหมู่บ้านนอกเมืองและหมีที่ชาวบ้านผลิตได้เข้ามาขายในตัวเมืองสุรินทร์

บรรณานุกรม

- ชอบ ดีสวนโคก และคณะ. (2532). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนลุ่มแม่น้ำมูล ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ไพบูลย์ สุนทรารักษ์. 2553. ช่างรถไฟ เมื่อปี 2469. ใน อัษฎางค์ ชมดี (บรรณาธิการ). (2553). ร้อยเรื่อง เมืองสุรินทร์ (มัลย์ 1), หน้า 103-107. พิมพ์ครั้งที่ 2. สุรินทร์: สำนักหนังสือสุรินทร์สโมสร.
- ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56 ตอนที่ 67 (6 มกราคม 2482). กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
- วิทยา นนทันทนา. (2541). การผลิตและการค้าหมีในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนล่าง พ.ศ. 2469-2484. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริพร สุเมธารัตน์. (2554). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- สมศรี ชัยวณิชยา. (2548). **นโยบายการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐบาลไทย ระหว่างพ.ศ. 2494-2519**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา ประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ อีรศาควัต. (2549). **ประวัติศาสตร์อีสาน 2322-2488**. ขอนแก่น: ภาควิชา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.
- สุวิทย์ อีรศาควัต และดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2541). **ประวัติศาสตร์อีสานหลัง สงครามโลกครั้งที่สองถึงปัจจุบัน**. ขอนแก่น: ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัษฎางค์ ชมดี (บรรณาธิการ). (2552). **ร้อยเรื่อง เมืองสุรินทร์ (มัลย์ 2)**. สุรินทร์: สำนักหนังสือสุรินทร์สโมสร.